

НАУКА І ОСВІТА

SCIENCE AND EDUCATION – НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

№6/СІІ, ВЕРЕСЕНЬ, 2011

Педагогіка

Науково-практичний журнал
Південного наукового Центру НАПН України.
Рік заснування – жовтень 1997
Постановою Президії ВАК України №1-95/6 від 06.10.2010 р.
журнал внесено до переліку ВАК України за фахом педагогіка.
Постановою Президії ВАК України №1-05/7 від 10.11.2010 р.
журнал внесено до переліку ВАК України за психологічними
науками.

Спецвипуск.
Проект доктора педагогічних наук,
професора Е.Е. Карпової:

«Вища освіта в сучасному
суспільстві: шляхи оновлення та засоби
реформування»

Редакційна колегія

О.Я. ЧЕБИКІН, д. психол. н., професор, академік НАПН України
(головний редактор),
А.М. БОГУШ, д. пед. н., професор, академік НАПН України
(заступник гол. редактора, педагогіка, методика),
І.М. БОГДАНОВА, д. пед. н., професор,
Л.К. ВЕЛИТЧЕНКО, д. психол. н., професор,
Н.Ф. КАЛІНА, д. психол. н., професор,
Е.Е. КАРПОВА, д. пед. н., професор,
З.Н. КУРЛЯНД, д. пед. н., професор,
А.Ф. ЛІНЕНКО, д. пед. н., професор,
Ю.Б. МАКСИМЕНКО, д. психол. н., професор,
Р.Ю. МАРТИНОВА, д. пед. н., чл.-кор. НАПН України,
О.П. САННІКОВА, д. психол. н., професор,
С.М. СИМОНЕНКО, д. психол. н., професор,
Л.А. СНИГУР, д. психол. н., професор,
М.П. ЧЕРКАСОВ, ст. наук. співробітник
(відповідальний секретар).

ББК 74я 54

НЗ4

УДК 37 (05) "54-02"

Журн. Науково-практичний.

Педагогіка і психологія.

Зареєстровано 11. 06. 1997 р. серія КВ № 2802

© Південний науковий Центр НАПН України, 2010

Рекомендовано до друку Вченою Радою

ПНЦ НАПН України 29.08.2011 р. (Пр. № 7).

Здано до набору 29.08.2011 р. Підп. до друку 31.08.2011.

Формат 60x90/16. Папір друк. №1.

Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 38,25. Ум. друк. арк. 35,25.

Наклад 150 прим. Зам. № 18.

Комп'ютерна верстка О.І. Кисельова

Редакція англійських текстів Г.В. Мельниченко

Видається за сприяння Державного закладу "Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського"

Адреса редакції: 65014 Одеса, вул. Пушкінська, 23.

Тел. 725-29-13 (головн. редактор, заст. головн. редактора; відповідальний секретар).

E-mail: NaukaiOsvita2006@rambler.ru

ЗМІСТ

<i>Карпова Е.Е.</i> Підготовка викладачів вищої школи до викладацької діяльності як чинник якості вищої освіти.....	4
<i>Богуш А.М.</i> Комунікативно-мовленнєвий супровід професійного спілкування майбутніх вихователів з дітьми.....	7
<i>Андрієвський Б.М.</i> Формування екологічної культури майбутнього вчителя початкових класів.....	10
<i>Андрусєва И. В.</i> Подготовка будущих специалистов к внедрению инновационных процессов в дошкольном образовании на основе инклюзии.....	13
<i>Анненкова І.П.</i> Концептуальні засади системи управління якістю освіти у ВНЗ.....	17
<i>Баранова А.Н.</i> Деловые игры как средство формирования интереса к обучению у студентов вуза.....	21
<i>Беньковська Н.Б.</i> Формування професійної компетентності майбутнього економіста в економічній освіті....	24
<i>Бігич О.Б., Волошинова М.М., Метолькіна О.М., Окопна Я.В.</i> Мультимедійні посібники з іноземної мови професійного спрямування для студентів немовних спеціальностей.....	26
<i>Борисенко Н.А.</i> Наукові підходи до професійної підготовки майбутніх учителів технологій.....	30
<i>Борова Т.А., Бородай Г. П.</i> Оцінювання професійного розвитку науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу.....	33
<i>Бурцева І. І.</i> Рольова гра як технологія роботи зі студентами у площині ціннісно-смыслових орієнтацій молоді.....	38
<i>Георгян Н. М., Садова Т. А.</i> Управління якістю професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів.....	41
<i>Гладкова В. М.</i> Акмесинергетичний підхід як методологія забезпечення якісної підготовки майбутніх менеджерів освіти.....	45
<i>Головко М. Б., Головко С. Г.</i> Вища освіта як відкрита система в контексті гуманістичної парадигми..	47
<i>Голуб Т.П.</i> Інтеракція змісту науково-дослідницької роботи студентів і якості вищої технічної освіти.....	51
<i>Гордієнко Т.П., Смирнова О.Ю.</i> Інформаційно-методичні умови самостійної діяльності студентів економістів при вивченні інформатики.....	54
<i>Горчакова О. А., Чжан Цюйцзя.</i> Управління навчальною діяльністю іноземних (китайських) студентів у ВНЗ України.....	56
<i>Грама Н.Г., Грама Г.П.</i> Математичний розвиток особистості дитини дошкільного віку в сучасному баченні навчальних програм.....	62
<i>Грама Г. П.</i> Інтеракція засобів, форм і методів навчання майбутніх вихователів як умова їхньої підготовки до формування в дошкільників елементарних математичних уявлень.....	65
<i>Гулай О.І.</i> Дидактичне обґрунтування цілей навчальної діяльності.....	68
<i>Димухаметов Р.С., Парунова Е.Ю.</i> Роль педагогической практики в формировании фасилитационной компетентности будущего педагога.....	72
<i>Димухаметов Р.С.</i> Механизм социализации студенческой молодежи в фасилитационном взаимодействии.....	75
<i>Долинський Б.Т.</i> Роль екологічного виховання у формуванні здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів.....	79
<i>Долинський Б.Т.</i> Валеологічне виховання як складова підготовки майбутніх учителів початкової школи до здоров'язбережувальної діяльності з молодшими школярами.....	81
<i>Дшлева Ю.В.</i> Авторський дистанційний курс "Основна іноземна мова" як педагогічна умова формування базової професійної компетенції у майбутніх перекладачів.....	84
<i>Єрмакова С.С.</i> Підвищення якості професійної підготовки майбутніх викладачів вищих технічних навчальних закладів на основі моніторингових досліджень.....	89
<i>Желанова В.В.</i> Смыслоутворювальні аспекти контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів.....	93
<i>Загородня Л.П.</i> Порівняльний аналіз тлумачення і структурування поняття "педагогічний імідж".....	96
<i>Ігнатюк О.А.</i> Змістова характеристика інтегрованих психолого-педагогічних та управлінських дисциплін у підготовці конкурентоспроможних інженерів.....	99
<i>Ікуніна З. І.</i> Особливості формування інтелектуальної готовності майбутніх фахівців у вищій школі.....	103
<i>Карасєва Т.В.</i> Кількісна оцінка ефективності методики навчання іноземної мови.....	106
<i>Кардаш І.М.</i> Формування навичок виразного читання в майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.....	110
<i>Княжева І. А.</i> Особливості педагогічної діяльності викладачів вищої школи: теоретичний аналіз.....	113
<i>Коваленко О.В.</i> Критерії та показники рівнів сформованості економічної культури студентів інженерно-педагогічних спеціальностей ВНЗ.....	117
<i>Ковальчук Л.О.</i> Педагогічне проектування в контексті формування культури професійного мислення майбутніх педагогів.....	119
<i>Колісниченко В.В.</i> Методологічні аспекти організації підготовки курсантів вищої юридичної школи до роботи з підлітками-девіантами.....	123
<i>Коргун Л.Н.</i> Некоторые особенности профессионально-педагогической мотивации первокурсников педагогического вуза.....	126
<i>Кочурова О.В.</i> Тренінг розвитку професійної ідентичності майбутніх учителів.....	129

<i>Кудрявцева О.А.</i> Формування професійної компетентності майбутніх педагогів з дошкільної освіти засобами ділової гри.....	132
<i>Кулиш Р. В.</i> Исторический аспект использования технических средств обучения в повышении эффективности педагогической практики студентов (вторая половина XX столетия).....	136
<i>Кушнір І.І.</i> Передумови формування маркетингової культури керівника педагогічного коледжу.....	140
<i>Лайко Т.В.</i> Підготовка майбутніх вихователів до створення привабливого зовнішнього вигляду як складової педагогічного іміджу.....	142
<i>Лісовська Т. А.</i> Зміст роботи викладача ВНЗ з майбутніми фахівцями дошкільного навчального закладу за кредитно-трансферною системою навчання.....	145
<i>Литвиненко О.В.</i> Теоретичні передумови дослідження проблеми професійно-педагогічного проектування.....	148
<i>Лук'янченко І. О.</i> Формування презентаційних умінь студентів факультетів іноземних мов.....	151
<i>Маргіта Н.М.</i> Критерії готовності майбутніх вихователів до організації експериментування старших дошкільників.....	155
<i>Мардарова І. К.</i> Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності.....	158
<i>Мироненко В. В.</i> Цели и задачи начального обучения И. П. Деркачева (1834-1916).....	160
<i>Мірошниченко О.А.</i> Формування особистості майбутнього вчителя іноземних мов на основі діяльнісного підходу.....	163
<i>Нестеренко В.В.</i> Специфіка заочної форми навчання і суб'єктів її освітнього процесу.....	167
<i>Орехова Л.І.</i> Методологічні підходи та історичні технології забезпечення якості підготовки фахівців у вищій школі.....	170
<i>Осіпова Т.Ю.</i> Особистісно-орієнтоване виховання як умова професійного розвитку майбутніх учителів.....	174
<i>Остапенко Е.О.</i> Виокремлення компонентів готовності до професійного саморозвитку: інтеграція існуючих підходів.....	177
<i>Пермінава Л.А.</i> Застосування концепції менеджменту знань у системі навчання студентів.....	181
<i>Перова С. В.</i> Про визначення складових моделі ключових компетентностей майбутніх учителів-філологів.....	184
<i>Пинзеник О.М.</i> Методологічне підґрунтя розвитку професійної майстерності викладача.....	188
<i>Полевікова О.Б.</i> Концептуальні підходи до мовної освіти й мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.....	191
<i>Пономарьова В.А.</i> Структурна організація ритміко-інтонаційної складової англійського мовлення студентів мовного ВНЗ як компонента професійної культури.....	194
<i>Попова А.В.</i> Особенности отбора речевого материала для обучения будущих переводчиков декодированию семантики интонации женской и мужской англоязычной речи.....	199
<i>Руденко Ю.А.</i> Увизначення мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: психолінгвістичний аспект.....	202
<i>Русалкіна Л.Г.</i> Методичні рекомендації з формування вмінь англійськомовного ділового спілкування у процесі професійної підготовки майбутніх лікарів.....	206
<i>Симодейко С.І.</i> Самоменеджмент майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема.....	209
<i>Simonenko M.V.</i> Polycultural education as a component of modern teacher's pedagogical work.....	212
<i>Синьока Г.Ю.</i> Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів біології до формування гендерної культури школярів.....	214
<i>Скоробогатова М.Р.</i> Педагогическая практика как ведущий компонент в становлении будущих учителей.....	216
<i>Сладких І.А.</i> Психолого-педагогічні аспекти формування готовності студентів-іноземців груп доузівської підготовки до навчання в технічних університетах.....	220
<i>Сищенко Ю.Р.</i> Рекомендації щодо використання системи мовленнєвотворчих завдань у підготовці майбутніх учителів іноземної мови.....	222
<i>Тинкалюк О. В.</i> Організація самостійної роботи студентів економічних спеціальностей в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу у вищій школі (на прикладі вивчення іноземної мови).....	225
<i>Титаренко С.А.</i> Педагогічні умови організації самостійної роботи студентів під час опанування дисципліною "Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку".....	229
<i>Трубіцина В.І.</i> Конфуціанські цінності та їх вплив на формування змісту морального виховання в Китаї у XX ст.....	231
<i>Трубник І.В.</i> Формування мотиваційного компонента професійної готовності майбутніх вихователів.....	235
<i>Туриця О.О.</i> Використання сучасних педагогічних технологій у процесі вивчення хімічних дисциплін.....	238
<i>Тягнирядно Є.В.</i> Формування правописних умінь студентів – майбутніх юристів.....	242
<i>Хребтова В.В.</i> Формування полікультурної компетентності майбутніх юристів засобами іноземних мов.....	244
<i>Черникова Е.Г.</i> Факторы социально-профессиональной адаптации молодых учителей.....	247
<i>Шепель М.Є.</i> Педагогічні умови професійної адаптації майбутніх учителів до простору загальноосвітнього середовища.....	252
<i>Яворська Г.Х.</i> Етична культура юриста: поняття та структура.....	254
Резюме / Summary.....	257
Наші автори.....	279

7. Тутолмин А.В. Профессионально-творческая компетентность педагога начального образования: методологические аспекты: [монография] / Тутолмин А.В. [Электронный режим доступа]: <http://www.famous-scientists.ru/4506/> – М.: Московский государственный открытый педагогический университет им. М.А. Шолохова, 2006. – 112 с.

8. Вульф В.З. Педагогика рефлексии. Взгляд на профессиональную подготовку учителя / В.З. Вульф, В.Н. Харькин. – М.: Магистр, 1995. – 213 с.

9. Гессен И.С. Основы педагогики. Введение в прикладную философию; [отв. ред. и сост. П.В. Алексеев] / Гессен И.С. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 342 с.

Подано до редакції 08.06.11

УДК 378.011.3:373.3 – 051

В. В. Желанова (Україна, м. Луганськ)

СМИСЛОУТВОРЮВАЛЬНІ АСПЕКТИ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розглядаються теоретико-методологічні аспекти проблеми структури та динаміки смислової сфери особистості, а також обґрунтовується доцільність реалізації навчального смислоутворювального контексту в системі контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів з позицій смислової дидактики.

Ключові слова: смислоорієнтована освіта, смислова дидактика, контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів, смисл, смислова сфера особистості, смислові структури, смислоутворення, навчальний смислоутворювальний контекст, смислотехнології.

У сучасних науках про людину: філософії, психології, аксіології, культурології, лінгвістиці – переконливо показано, що смислові утворення як складові мотиваційно-смислової і ціннісної сфери особистості є домінуючими в регуляції життєдіяльності людини. Саме вони є тією інстанцією, яка підпорядковує собі інші життєві прояви особистості (О. Леонтьєв). У зв'язку з цим виникають закономірні питання детермінації смислів та їх трансляції на рівні різних життєвих контекстів. Пошук відповідей на ці питання є важливим для створення умов щодо регуляції процесу смислоутворення в умовах професійної підготовки майбутніх фахівців.

Проблема смислоутворення є однією з провідних у контексті модернізації сучасної вищої освіти. Оскільки впровадження нової освітньої парадигми пов'язане, перш за все, з формуванням ціннісно-смислової сфери особистості. Саме в межах смислоорієнтованої освіти створюються умови для розширення, ускладнення і збагачення індивідуально-особистісного смислового досвіду шляхом використання спеціальних процедур і методик смислоактуалізації через упровадження ціннісно-смислового контексту осмислення соціокультурного досвіду. Тобто результатом освіти, смислової спрямованості є особистість, що володіє культурно-опосередкованим, усвідомленим відношенням до себе і світу, а також осмисленим ціннісно-особистісними знаннями, які інтегрують в собі не лише предметну але і ціннісну сторони змісту освіти.

Досліджуючи проблему контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів ми вважаємо, що саме в цій освітній системі відбувається перехід на особистісно- смислову парадигму освіти й створюються реальні умови для реалізації смислоутворювального контексту.

На думку А. Вербицького, саме в межах контекстного навчання розв'язуються основні суперечності традиційного навчання у ВНЗ, які полягають у тому, що студент засвоює не саму культуру (наприклад, професії), а лише засіб її освоєння, отримує знання, відірвані від смислоутворювальних контекстів його майбутньої професії. При цьому контекст він розуміє як систему внутрішніх і зовнішніх умов життя і діяльності людини, що впливає на процес і результат сприйняття, розуміння й перетворення людиною конкретної ситуації дії і вчинку. Відповідно, внутрішній контекст – це індивідуально-психологічні особливості, знання і досвід людини, зовнішній – це інформаційні, наочні, соціокультурні, просторово-часові й інші характеристики ситуації, в якій він діє. Контекст зумовлює смисл і значення для людини всієї ситуації та її компонентів, тобто він є смислоутворювальною категорією, що забезпечує рівень особистісного включення майбутнього фахівця в процес пізнання, а також оволодіння професійною діяльністю [2]. Таким чином, проблема смислоутворення в процесі контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів є очевидною.

Сучасні дослідження смислової проблематики представлені такими науковими напрямками: вивчення смислових установок (О. Асмолов); теоретичний і експериментальний аналіз зміни смислових утворень в дошкільному віці (Є. Субботський); вивчення впливу міжособистісного спілкування на смислові утворення (А. Хараш); дослідження порушень смислоутворення (Б. Братусь, Б. Зейгарник, Л. Цветкова); дослідження форм існування особистісних смислів у свідомості та самосвідомості (В. Столін); аналіз зв'язку смислових утворень із емоційними явищами (В. Віллонас); вивчення смислових аспектів вольової регу-

ляції (В. Іванніков); формування смислових утворень (Б. Братусь); дослідження ролі емоційних процесів в актах цілеутворення й смислоутворення (І. Васильєв, О. Тихомиров); вивчення особистісних смислів в експериментальній психосемантиці (В. Петренко); трактування особистісного смислу в психолінгвістиці (О.О. Леонт'єв); аналіз діяльності переживання як "смислосбудівництва" в критичних життєвих ситуаціях (Ф. Василюк); дослідження конкретних механізмів смислоутворення (О. Насиновська); обґрунтування смислової концепції особистості (Д. Леонт'єв), концепції смислової динаміки (Ф. Василюк).

Нещодавно з'явився новий науковий напрям, заснований на інтегрованому смисловому підході, а саме "смислова дидактика" (І. Абакумова, П. Єрмаков, В. Фоменко), у якому обґрунтована необхідність у межах концепції смислу й смислоутворення, розгляду всіх сучасних понять та категорій педагогіки та психології крізь призму їх смислового "наповнення"[1]. Чинний підхід зумовив поширення поняттєво-категоріального апарату щодо дослідження смислової проблематики, а саме появи таких понять як "смислоцентризм" (І. Абакумова), "смислова парадигма" (О. Асмолов), "смислоорієнтована освіта" (Є. Беякова), "професійно-особистісне смислоутворення" (О. Дмитрієва), "ціннісно-смисловий вибір" (Н. Мироненкова), "професійно-смисловий потенціал особистості" (І. Ярмакєєв), "смислоорієнтовані компетенції" (А. Хуторської, С. Кульневич); "смислотехнології" (Д. Леонт'єв), "смислова емпатія" (І. Абакумова), "смислова саморегуляція" (Б. Зейгарник, В. Іванніков), "навчальний смислоутворювальний контекст" (А. Вербицький, О. Стаканова), "груповий смислоутворювальний навчальний контекст" (Л. Кагермазова). Проте при такій високій зацікавленості смисловою проблематикою, питання смислоутворення майбутнього вчителя початкових класів залишається поза увагою науковців.

Метою статті є розкриття теоретико-методологічних та практико-орієнтованих аспектів смислоутворення в процесі контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів.

У науковий ужиток категорію "смисл" в її психолого-педагогічній інтерпретації ввів Л. Виготський у процесі розробки проблеми співвіднесення значення й смислу. Розв'язання цієї проблеми дозволило розкрити зміст переходу від внутрішнього плану до зовнішнього, охарактеризувати не лише структуру, але і психологічну сутність "шляху від мислення до мови" (Л. Виготський) як шляху втілення внутрішньо стиснутого смислу в зовнішньо розгорнену систему значень, глибше зрозуміти екстеріо- й інтеріоризацію [4].

Подальшу розробку проблема смислу знайшла в дослідженнях О. Леонт'єва. Він визначає смисл через стосунки й уводить категорію "особистісний смисл", що виражає не ситуативний вибір семантичного поля, а інтегровану цілісність психічного. При цьому він уважає, що особистісні смисли відбивають мотиви, які породжуються чинними життєвими стосунками й

відношеннями суб'єкта до усвідомлюваних об'єктивних явищ. Особистісний смисл, на думку О.М. Леонт'єва, є відношенням мотиву до мети, він має об'єктивну предметну сторону й характеризує унікальну суб'єктивність певного індивіда [5].

У навчальній діяльності смисл розглядається як завдання, мета, цілепокладання; у змісті навчального процесу – як особлива форма культури, як "відкрислалізовані смисли" (О. Леонт'єв); у динаміці навчального процесу – як переживання його учасників: викладачів і студентів, як "синхронізація смислових полів", як спрямована смислова трансляція, що ініціює смислоутворення студентів (І. Абакумова).

У нашому дослідженні ми поділяємо наукові підходи щодо смислу та смислоутворення Д. Леонт'єва. Ми спираємося на положення, що смислова сфера особистості представлена такими смисловими структурами: особистісний смисл у вузькому значенні (О. Леонт'єв), смисловий конструкт, смислова установка, смислова диспозиція, мотив і особистісні цінності. При цьому особистісний смисл, смислова установка, смислоутворювальні мотиви є ситуативними, нестійкими. Вони складаються і функціонують лише в межах конкретної окремо взятої діяльності, вихід їх за рамки цієї діяльності й набуття стійкості означає трансформацію їх в інші, стійкі структури. Такими є смислові конструкти, смислові диспозиції, цінності, що володіють транситуативним, "наддіяльнісним характером", тобто вони стійкі, стабільні, "надситуативні". Цей підхід до смислової сфери особистості є структурно-функціональним.

Існує також і динамічний підхід. Динаміка смислового розвитку породжує постійну взаємодію між ситуативними смисловими проявами й тими смисловими структурами, що претендують на стійкий рівень. При цьому смисловий розвиток особистості відповідає логіці від одиничного до загального, тобто смисл "зростає" від мінімального до максимального стану, а саме від особистісного смислу до особистісної цінності.

У літературі пропонується розрізнити "велику" і "малу" динаміку смислових утворень. Під "великою динамікою" розвитку смислових утворень розуміються процеси народження і зміни смислових утворень особистості в ході життя людини, у ході зміни різних видів діяльності [1, с. 38]. Під "малою" динамікою розвитку смислових утворень розуміються процеси породження і трансформації смислових утворень в ході тієї або тієї діяльності [1, с. 39]. Ми розглядаємо смислову сферу особистості в "малій" динаміці та єдності її структурно-функціональних та динамічних аспектів.

З точки зору динамічного аналізу смислової сфери й смислової регуляції особистості відомі три види смислових процесів, а саме: смислоутворення, смислоусвідомлення, смислосбудівництво. Відомо визначення смислоутворення як процесу творчого освоєння суб'єктами освіти способами світосприйняття, світо-відношення, культуротворчої діяльності, що створені

людиною в процесі суспільного розвитку (Є. Беякова). Ми ототожнюємо смислоутворення з розвитком смислової сфери особистості, а саме з появою смислових новоутворень. При цьому ми звертаємося до класичних "зон розвитку" (Л. Виготський) та відомої психологічної послідовності "входження в зону розвитку – зона актуального розвитку – зона найближчого розвитку – зона саморозвитку", що є детермінуючими в тенденціях смислоутворення.

Смислодинаміку майбутнього вчителя початкових класів ми пов'язуємо з реалізацією навчального смислоутворювального контексту в системі контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів. Навчальний смислоутворювальний контекст нами розуміється як система спрямованої трансляції смисла, що ініціює смислоутворення майбутніх учителів початкових класів, а також спрямовує його динаміку певним вектором у навчальному процесі. При цьому процесуальний складник навчального смислоутворювального контексту представлений смислотехнологіями, що орієнтовані на розвиток смислової, ціннісної сфери студентів, "змістовного узагальнення" (В. Давидов), що дозволяє реалізовувати смислоорієнтовану освіту. За характером впливу смислотехнології поділяються на цілеспрямовані й фасилітуючі (підтримуючі); за обсягом змін – на ближні, що впливають на конкретні дії через породження або зміну мотивів, особистісних смислів або смислових установок, а також далекі, що формують та змінюють ціннісні орієнтації студента; за спрямованістю – на себе (інтраперсональні) або на інших (інтерперсональні).

Розглянемо як упроваджується смислоутворювальний контекст у базових формах діяльності в межах контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів.

Динаміка руху діяльностей у контекстному навчанні представлена трьома базовими формами діяльності студентів і багатьма проміжними, перехідними від однієї базової форми до іншої.

Навчальна діяльність академічного типу, основу якої складає передача й засвоєння інформації. Класичним прикладом є інформаційна лекція та семінар, але в контекстному навчанні на їх основі з'являються такі форми навчання, як лекція удвох, лекція – візуалізація, лекція з запланованими помилками, лекція – прес-конференція. Навчальній діяльності академічного типу відповідає семіотична навчальна модель, що являє собою вербальні або письмові тексти, які містять теоретичну інформацію для індивідуального присвоєння кожним студентом. Одиницею роботи студента є мовленнєва дія. Проте, на відміну від традиційних підходів уже на даному етапі задаються предметний та соціальний контексти майбутньої професійної діяльності: об'єднуються основні протиріччя, що виникають в її процесі, на теоретичному рівні моделюються дії фахівця. Отримані таким чином знання перестають бути абстрактними й суто теоретичними й готують студентів до діяльності квазіпрофесійного характеру.

Ми вважаємо, що на даному етапі контекстного навчання є доцільним використання смисловиявляючих текстів. Відомий медіапсихолог О.Проніна обґрунтовуючи переваги використання цієї смислотехнології, уводить в аналіз механізму впливу тексту на особистість поняття "трансцензусу", що відбиває той безпосередній момент, коли інформація виводиться суб'єктом на ціннісно-смисловий рівень й стає особистісною або відторгається через її відчужений характер від даної людини.

У процесі навчальної діяльності академічного типу є ефективним також впровадження діалогу як смислотехнології. Оскільки саме діалог активізує смислову динаміку переходу із потенційного, невербалізованого смислу в актуалізований смисл, спрямований на формування смислової установки, потреби особистості в саморозумінні. Таким чином, розглянуті смислотехнології сприяють переважно формуванню ситуативних смислових структур (смислоутворювальні мотиви, особистісні смисли, смислові установки), але й можливе формування стійких цінностей особистості. У цілому в процесі навчальної діяльності академічного типу відбувається "насичення" свідомості студента особистісними смислами.

Квазіпрофесійна діяльність моделює в аудиторних умовах зміст і динаміку професії, відносин зайнятих в ній людей, як це відбувається, наприклад, у контекстній діловій грі, аналізі педагогічних ситуацій та розв'язанні професійно-педагогічних завдань й інших формах контекстного навчання. При цьому провідну роль відіграють імітаційні навчальні моделі, що відтворюють ситуації майбутньої професійної діяльності, які потребують аналізу й прийняття рішень на основі теоретичної інформації. Одиницею роботи студента є предметна дія. Інформація тут виступає засобом здійснення пізнавальної та рефлексивно-аналітичної діяльності, в процесі яких вона перетворюється в знання майбутнього фахівця. Смислоутворення майбутнього вчителя у квазіпрофесійній діяльності пов'язане зі створенням рефлексивного середовища в процесі аналізу педагогічних ситуацій та розв'язання професійно-педагогічних завдань. Саме в цих смислотехнологіях відбувається перехід від безпосередньо-емоційного смислового сприйняття до вербалізації смислів, підняття їх до рефлексивно-аналітичного та пізнавально-оціночного рівня. Тобто смислові утворення особистості піднімаються до того рівня, коли базова система смислів уже представлена в свідомості студента достатньо цілісно й він може співвіднести певні ситуації та завдання зі своїм смисловим полем та своїми смисловими пріоритетами, тобто формуються такі стійкі смислові структури як смислова диспозиція та смисловий конструкт.

Навчально-професійна діяльність – це діяльність, де студент уже приймає позицію фахівця. Робота студента за своїми цілями, змістом формами й технологіями виявляється фактично професійною. На цьому етапі завершується процес трансформації навчальної діяльності в професійну. Даному етапу логічно відпо-

відає соціальна навчальна модель як типова проблемна ситуація або фрагмент професійної діяльності, що аналізується та перетворюється у формах сумісної діяльності студентів. Робота в групах як соціальних моделях професійного середовища сприяє формуванню не тільки предметної, а й соціальної компетентності майбутнього фахівця. Провідною одиницею активності студента є вчинок. Смыслоутворення майбутнього вчителя початкових класів пов'язане на даному етапі з упровадженням групового навчального смыслоутворювального контексту, що представлений такими смысловими технологіями як смыслоактуалізуючий діалог. Особливі функції смыслоактуалізуючого діалогу полягають у виявленні смислових позицій учасників діалогу, створенні передумов для сприйняття і розуміння цінностей, цілей, мотивів учасників діалогу, резонансних взаємодій особистісних смислових позицій, формуванні загального смислового поля – "єдиного суб'єкта" педагогічної взаємодії. У ході смыслоактуалізуючого діалогу кожен з його учасників має можливість актуалізувати, прояснити й структурувати свою ціннісно-смыслову позицію. Тобто відбувається ціннісно-смыслове самовизначення особистості.

Висновки. Таким чином, упровадження нової

освітньої парадигми пов'язане з реалізацією смыслоорієнтованої освіти. Метою зазначеної освітньої системи є формування фахівця, що володіє осмисленим ціннісно-особистісним знанням, яке інтегрує в собі предметну й ціннісно-смыслову сторону змісту освіти. При цьому провідним механізмом смыслодинаміки особистості майбутнього фахівця є процес смыслоутворення, що в системі контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів пов'язаний з упровадженням групового смыслоутворювального контексту як системи спрямованої трансляції смисла. На кожному етапі контекстного навчання, що відповідає базовим формам навчання (діяльність академічного типу, квазіпрофесійна діяльність, навчально-професійна діяльність) та моделям навчання (семіотична, імітаційна, соціальна), переважають певні смыслології, що спрямовані на формування як стійких, так і ситуативних смислових утворень особистості в їх єдності. Отже, контекстне навчання містить великий потенціал щодо формування смислової сфери особистості майбутнього вчителя початкових класів. Оскільки саме в цій системі навчання зміст і процес навчальної діяльності студентів максимально наближається до їхньої майбутньої професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абакумова И. В. Смыслодидактика Текст.: учебник для магистров педагогики и психологии / И. В. Абакумова. – М.: Изд-во "КРЕДО", 2008. – 386 с.
2. Асмолов А. Г. О некоторых перспективах исследований смысловых образованной личности / А. Г. Асмолов, Б. С. Братусь, Б. В. Зейгаркин // Вопросы психологии. – 1979. – № 3. – С. 35 – 45.
3. Вербицкий А. А. Категория "контекст" в психологии и педагогике: монография / А. А. Вербицкий,

В. Г. Калашников. – Логос, 2010. – 300 с.

4. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский – М.: Педагогика, 1982.–Т.2. – С.5 – 362.

5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев [2-е изд.]. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.

6. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д. А. Леонтьев. – [2-е, испр. изд.]. – М.: Смысл, 2003. – 487 с.

Подано до редакції 10.06.11

УДК: 373.211.24

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЛУМАЧЕННЯ І СТРУКТУРУВАННЯ ПОНЯТТЯ "ПЕДАГОГІЧНИЙ ІМІДЖ"

Л. П. Загородня (Україна, м. Глухів)

У статті розглядається тлумачення термінів "імідж", "педагогічний імідж" з позицій психолого-педагогічної науки. Здійснено аналіз структурування іміджу педагога.

Ключові слова: імідж, педагогічний імідж, особистий імідж, професійний імідж, структура іміджу.

Імідж як наукова проблема найбільш активно розробляється в політичній, економічній, соціальній, спортивній, культурній сферах. В останнє десятиліття з'явилася низка психологічних і педагогічних досліджень присвячених іміджу вчителя і керівника школи, викладача вищої школи. Наукові розвідки О. Володарської, В. Ісаченко, А. Калужного, О. Ковальнової, О. Перелигіної, та інших з проблем іміджу педагога засвідчують її актуальність для фахівців освіти. Проте в літературі виявлено фрагментарні дані щодо психо-

лого-педагогічних характеристик іміджу фахівців освіти та умов його створення. На Україні практично відсутні дослідження присвячені розробці проблеми підготовки майбутніх вихователів, керівників дошкільних навчальних закладів до створення власного професійно-педагогічного іміджу та іміджу установи.

Наукові розробки в галузі іміджології належать вітчизняним і зарубіжним вченим: О. Бухарковій, К. Горшковій, Ф. Джефкінсу, В. Орешкіну, А. Панаюку, О. Перелигіній, Г.Почепцову, Е. Семпсону,

